

З ВОГНЮ ТА В ПОЛУМ'Я

Травень 1361 року

Над галявиною попливли запаморочливі пахощі паруючої кулеші. Бродники, що покотом розляглися неподалік від багаття, один по одному піднімали голови і з нетерпінням позирали на свого нового кашовара.

Галявиною попаски бродило зо три десятки стриножених коней. То була чергова здобич бродників, і саме через неї таїлася нині Гиричева ватага. Чиї це були коні — ніхто з бродників не знав і знати не хотів. Просто в лузі над Сулою випасався табунець коней, а пастухів поблизу не виявилось. То чому б не скористатися з того, що саме пливе до рук?

Все ж обережний Гирич про всяк випадок звелів негайно перегнати табунець з лівого берега Дніпра на правий, у володіння іншої, очаківської, орди. І оце третій день скрадаються канівські бродники невидимою межею поміж татарськими улусами та руськими селищами. Заодно Гирич прихопив з собою і перевізника Панька, щоб той, бува, не виказав можливим переслідувачам, у який саме бік подалася його ватага.

Проте незабаром все має скінчитися. От продадуть вони крадених коненят кульдюрівцям, черкасцям чи ще комусь — і знову стануть вільними, мов ті горобці, доки не закінчатся гроші.

Проте які там гроші? Половина виторгу за крадених коней належить ватагові, чвертка — Бариллові, бо ж ніхто краще за нього не вмів торгувати краденим. А рештка, поділена між десятима іншими членами ватаги, — які то гроші? Сльози, а не гроші.

Та з іншого боку — якби не зіркі Бариллові очі і відчайдушність Гирича, вони б і цих крихт не мали.

А пахощі були такі звабливі, що аж в голові паморочилось. Тепер не витримав навіть ватаг Гирич — приземкуватий, зсутулений, він нагадував невеликого ведмедя.

— Ти ще довго моритимеш нас голодом? — запитав ватаг з присвистом. Колись, на початку свого бродництва, Гирич упіймався на якійсь дрібній крадіжці і втратив два передні зуби.

— Встигнете з козами на торг, — безтурботно відказав Медовуха. Він подмухав на ложку, обережно сьорбнув з неї і замріяним поглядом втупився в крону дерев.

— Ет, хлопці, сюди б ще зелененької цибульки та кропу...

Хлопці тихенько застогнали. Проте на більше вони не зважувалися. Кашовар, що заходжується біля свого діла, в усі часи був особою священною і недоторканою. До того ж новий член ватаги мав неабияку силу, тому з ним краще було дружити, аніж ворогувати.

— Слухай, Медовухо, а чому ти пішов з Соколанової ватаги? — запитав рудуватий Хвесько. — Кажуть, що людина він добра, даром волі кулакам не дає.

Відповідати Медовуха не поспішав. Ще раз сьорбнув з дерев'яної ложки, в задумі поплямкав губами.

— Добра то воно добра, — нарешті відказав він. — От тільки жарти у нього дурні.

— Чого ж дурні?

— Як би тобі сказати... Приміром, упіймає Соколан вужа і кине його тобі за пазуху. А як він вже не добачає, то одного разу Михейкові Лободі замість вужа вкинув гадюку.

— Ну то й що? — поцікавився хтось.

Медовуха стенив плечима.

— А нічого. Поховали Михайла.

— Наш отаман теж непоганий жартун, — посміхнувся Хвесько і покосував очима у бік свого ватага. — Пам'ятаєте, як він прив'язав Ониськового хлопця до берестка і запустив йому в штани ледь не половину мурашника?

Бродники засміялися. Не тому, що їм було дуже весело, а щоб зробити приємність ватагові.

Посміхнувся і Гирич.

— А нехай не спить, коли поставлений на чати, — відказав він. — Так з кожним буде.

— А де тепер той хлопець? — поцікавився Медовуха.

— Хто його знає, — обережно відказав Хвесько і знову зиркнув на Гирича. — Мабуть, пристав до іншої ватаги. Може, навіть до Соколанової.

Гирич невдоволено ворухнув бровою, і Хвесько замовк.

Нарешті Медовуха вирішив, що кулеша зварилася. Він постукав ложкою по краю казана і оголосив:

— До роботи, товариство!

Бродники дружно запрацювали ложками. Їли мовчки. Лише час від часу вдячно підморгували Медовусі. Навіть ватаг Гирич — і той віддав належне майстерності кашовара: схвально поплескав його по плечу.

Проте не встигли вони дістатися й до половини казана, як з узлісся долетів короткий пронизливий посвист. Бродники посхоплювалися на ноги і, облизуючи на бігу ложки, кинулися до коней. Досягши узлісся, спинилися під столітнім дубом, і Гирич запитав кудись у верховіття:

— Чого розсвистівся?

На голови бродникам посипалися шматочки кори та облане гілля. Трохи згодом з-поміж листя визирнуло обличчя Барила.

— Певно, очаківська татарва за кимось женеться, — сказав він. — І саме в наш бік.

Степом, щосили працюючи нагаями, гнало п'ятеро вершників. І лише один кінь — великий, вороний — ніс свого господаря без будь-якої принуки. Здавалося, він здатен був прискорити свій і без того стрімкий біг. Проте його господар, схоже, від-

риватися від товариства не хотів. Він раз по раз натягував повід і вигукував до своїх супутників щось підбадьорливе.

— Дурень, — коротко кинув Барило. — Бодай один зміг би врятуватися.

— Еге ж, — згодився Гирич. — Здається, іншим це не світить.

І справді, татари наздоганяли втікачів без особливих зусиль. Їх було близько двох десятків. Рука Медовухи мимоволі лягла на руків'я шаблі.

— Допоможемо горопахам? — звернувся він до своїх товаришів.

— Помовч! — гарикнув на нього Гирич. Та, перехопивши похмурі погляди інших бродників, пояснив: — Спочатку треба з'ясувати, що тут до чого.

Нарешті і до втікачів почало доходити, що надії на порятунок у них немає. Тож на заклик кремезного вершника на вороному коні — очевидно той був за старшого — вони стали колом і приготувалися до останнього бою.

— Ет, — з серцем кинув Медовуха і відвернувся.

Татари налетіли на п'ятірку з усіх боків. Дзенькнула криця, дибки звелися коні, почувлися зойки поранених. Перший натиск утікачам вдалося відбити — на землю скотилося троє татарів. Але поруч з ними опинився і один з утікачів — він не витримав могутніх ударів кремезного, міцно збитого татарина з вислими вусами.

— То Шакир, ватажок сторожового загону, — упізнав Гирич татарина. Посміхаючись, похвалився: — Ще ніхто, крім мене, з його пазурів не вислизав.

Витримавши перший натиск, утікачі трохи підбадьорилися. Вони знову отримали надію пробитися до такого вже близького лісу. Нещадною блискавицею миготів важкий меч у руці старшого. Не поступався господареві і його дужий жеребець. Широкими грудьми напірав він на низькорослих татарських коненят-бахматів, гриз їх зубами чи, звівшись дибки, з силою викидав копита на їхні голови.

— Сатана, а не кінь, — захоплено прицмокував Гирич. — Справжній сатана!